

nenter sint practicæ, tractant tamen de agibilibus, et de principiis practicis solum in communi et scientificè, non in singulari et arbitrarie sicut prudentia, et sicut necesse est pro exercendis actionibus. Nam scientia non est de singularibus contingentibus, sicut est prudentia, et arbitrium. Unde præter dona scientiæ etiam si practica sint, et agant de practicis in communi, et scientificè, necesse est aliud iudicium, et talis virtus, seu donum agens de ipsis in singulari, et de circumstantiis operationum modo arbitrio, et non scientifico.

XV. Ad id quod dicitur de prudentia infusa respondetur, quod prudentia infusa non sufficit consiliari pro omnibus ad quæ potest nos movere instinctus Spiritus sancti, prudentia enim infusa, licet supernaturalis sit, et infusa, quia tractat de materiis supernaturalibus dirigendo virtutes infusas in suis operationibus, tamen non cognoscit, nec attingit de istis agendis supernaturalibus, nisi juxta modum humanum, et communes regulas virtutum: licet enim fides attingat revelata per testimonium divinum, tamen iudicium de his quæ in particulari agenda sunt etiam fides in particulari, sed relinquit humano arbitrio in supernaturalibus actionibus, verbi gratia cultu religionis, pœnitentia et similibus, non dictat juxta fidem regulato. Humanum autem arbitrium etiam supposita fide potest moveri ad iudicium ferendum, vel studio, et industria propria, vel instinctu, et motione divina, in his in quibus deficit humana diligentia. Et pro primo servit prudentia quæ est virtus; pro secundo consilium quod est donum; licet utrumque procedat ex fide, et in materiis supernaturalibus isto diverso modo.

XVI. Ad secundam difficultatem supra positam circa objecta mate-

rialia ad quæ se extendit donum consilii, respondetur directe ad omnia illa agibilia se extendere quæ per alia dona appetitivæ partis operanda sunt, scilicet per fortitudinem, pietatem et timorem, Sicut enim prudentia virtus respicit pro objecto et materia suæ directionis omnia agibilia virtutum cardinalium, quæ prudentiæ regulis aguntur, ita prudentia donum, seu donum consilii directe respicit regulare et dirigere ea quæ a donis Spiritus sancti in appetitiva parte exercenda sunt, quia si donum consilii per se datur ad supplendum id in quo prudentia et communes regulæ deficiunt, per se etiam dirigere debet ea opera, quæ ultra communes regulas appetuntur et exercentur, et hæc sunt quæ fiunt a donis Spiritus sancti. Indirecte tamen et secundo etiam potest dirigere et regulare ea, quæ ad communes regulas humanas pertinent, quatenus supponi, et subordinari debent divinis. Nec enim solum ea quæ sunt de consilio, sed etiam quæ de præcepto a dono consilii dirigi possunt. Unde dicit S. Thomas 2-2, quæstione LII, artic. IV ad primum et secundum: « Quod donum consilii dirigit nos in omnibus actibus virtutum, et in omnibus quæ ordinantur in finem vitæ æternæ sive sint de necessitate salutis, sive non. » Et hoc ideo, quia motio Spiritus sancti cum sit universalissimi motoris ad omnia se extendit; et indigentia atque infirmitas creaturæ rationalis non solum in his quæ ex natura sua supernaturalia sunt, et vires creatas excedunt indiget motione Spiritus sancti, sed etiam in his, quæ sui ordinis sunt indiget speciali adjutorio firmari, et dirigi, quia multis erroribus, et periculis, et contingentibus est subjecta, nec potest sola ratione humana, omnia prævenire; ac denique ut ad æternam beatitu-

dinem perveniat et dirigatur per temporalia quæ sunt media ad illum finem, indiget temporalibus illis tanta dexteritate uti, eaque moderari, ut neque ad dexteram neque ad sinistram declinet, atque adeo oportet etiam ea quæ naturalis ordinis sunt, et quidquid actionis humanæ est, attingere, et moderari saltem imperative, et secundo, quia omnia ista ad illum finem ordinantur, et propter suam incertitudinem oportet ab altiori instructione Spiritus sancti accipere firmitatem, sicut fides in multis corrigit rationem, et discursum naturalem.

XVII. Et cum instatur, quod omnes debent exercere actus donorum quæ sunt necessaria ad salutem, nec tamen omnes habent donum consilii, dico quod omnes electi habent donum consilii, etsi non omnes in excellenti gradu, neque quantum ad discretionem, et iudicium in naturalibus, et temporalibus secundum se, bene tamen quantum necessarium est ad consequendam salutem, et ad despicienda terrena, ne pro his implicentur, et deviant a cœlestibus. Eleganter Gregorius I moralium, capite undecimo: « Unusquisque, inquit, electorum adhuc in mundo positus, mente tamen extra mundum surgit, ærumnam exilii, quam tolerat, deplorat, et ad sublimem patriam incessabilibus se amoris stimulis excitat. Unde invenit salubre consilium, temporale hoc despiciere quod percurrit: et quo magis crescit consilii scientia, ut peritura deserat, eo augetur dolor, quod necdum ad mansura sive æterna contingat. Et ideo solerti consilio infigit mentem, et caute se in omni actione circumspiciendo considerat. Et ne ex re quæ agitur repentinus finis, et adversus surripiat, hunc prius molliter posito pede cogitationis palpat, et pensat, ne

in his quæ agenda sunt præcipitatio impellat, ne prava per concupiscentiam aperto bello superent, ne recta per inanem gloriam insidiando supplantent. Et mens electi cujuslibet, quo magis per consilium vivere nititur, ex angusti itineris dolore fatigatur. » Ecce omnia quæ operatur donum consilii etiam generaliter loquendo pro quolibet electorum.

XVIII. Ad id quod adducitur ad probandum multos carere dono consilii, quia indigent petere ab aliis consilium, nec a se ipsis habere possunt, dico et hoc ipsum divini esse consilii, ad alios pro consilio recurrere, in quibus ipse non possit satis te expedire. Nec enim Spiritus sanctus ita omnibus manifestam suam copiam facit, ut aliorum communicatione non indigeant, sed per quosdam alios instruit, et per majores minores illuminat, sicut per superiores Angelos inferiores, et dona sua communicat dependenter ab aliorum instructione. Unde Augustinus libr. X confessionum, capite XXVII: « Domine, inquit, omnibus consulentibus te, simulque audientibus, et diversa consulentibus liquide tu respondes, sed non liquide omnes audiunt. Omnes unde volunt, consulunt te, sed non semper quod volunt, audiunt. Optimus minister tuus est, qui non magis meretur hoc audire quod ipse voluerit, sed potius hoc velle quod ante audierit. » Oportet ergo pro his quæ non liquide audimus, nec penitus percipimus a Deo, ire ad consulendos alios, qui instructiores sunt, sicut Cornelius licet ab Angelo visitaretur, et revelationem Dei acciperet, tamen consilium illi datur, ut quærat Petrum, et instruatur: *Mitte, inquit, et accersi Simonem qui cognominatur Petrus, hic dicet tibi quid te oporteat facere.* Actorum X. Hoc fecit actus dono consilii, ut pro Petro mitteret ad

sui instructionem. Et Saulo ipsi cum apparet Christus Dominus Actuum IX, mittit ipsum ad civitatem, ut ibi instructionem accipiat: *Surge, inquit, et ingredere civitatem, et ibi dicetur tibi quid te oporteat facere.* Unde S. Bonaventura tomo sexto, tractatu de septem donis, titulo de consilio, capite secundo in fine dicit ex Vercellensi super Cantica: « Optimum est consilium surgere ad sponsum quærendum, et efficaciter inveniendum in plateis præceptorum, et vicis spiritualibus consiliorum. Unde in eis instructa, et excitata ab Angelis, invenit quem diligebat. Surge igitur, et ad consilium ingredere civitatem, ibi tibi dicetur, quid te oporteat facere. »

XIX. Ad tertiam difficultatem supra positam de dubitatione, quæ potest in agendis occurrere, respondetur quod licet absolute possit esse consilium quantum ad id quod determinationis, et resolutionis est in consiliando, et non quantum ad id quod dubitationis est in inquirendo, qua ratione invenitur consilium in Deo, in Christo et in beatis, juxta quod dicit propheta: *Consilium meum stabit, et omnis voluntas mea fiet:* et Apostolus: *Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ,* tamen revera donum consilii etiam pro hac vita datur ad tollendam dubitationem; imo quia tam magnæ dubitationes, et difficultates sunt in hac vita ut non erremus in invia, et non in via, et pervenire possimus in civitatem habitationis, ideo specialiter indigemus dono consilii ut agamur a spiritu bono qui solus potest nos deducere in terram rectam. Et ideo oportet quod donum consilii aliquam nobis certitudinem et securitatem impertiatur, sive occulta inspiratione et instinctu: *Quatenus spiritus ipse testimonium perhibet Spiritui nostro quod filii Dei sumus,* sive aliorum instructione

manifesta, et exemplo, quorum opera mediante Deus nos illuminat. Unde in istis agilibus distinguendum est, quod aliquando incertitudo, et dubitatio potest esse de ipsa re, seu objecto an sit faciendum, et de ipsa illuminatione, et instinctu, an sit a Deo, aliquando vero non est dubitatio de ipsa re secundum se, quia est bona et justa sicut pati martyrium pro fide, de cujus bonitate constat, nec oportet consultare de hac re, sicut S. Cyprianus judici dicenti: *Consule tibi, respondit: « Fac quod tibi præceptum est, in re tam justa nulla est consultatio. »* Et sicut de ingrediendo religionem in homine non legitime impedito non est dubitatio, neque consiliari oportet de ipsa re, ut docet S. Thomas 2-2, quæstione CLXXXIX, articulo x, licet de modo ingrediendi religionem possit esse quæstio, et consultatio. Requirit tamen potest donum consilii ad ista bona exequenda, non propter ipsam materiam seu objectum, de qua est consilium, sed propter ipsum subjectum, quod infirmitate sua retrahitur, et indiget consilio superioris instinctus moveri atque impelli.

XX. Dicimus ergo quod quando est certitudo, et securitas de ipsa re, et objecto de quo tractatur, tunc bene potest aliquis duci a Spiritu interiorius movente, nisi obstet aliquod impedimentum legitimum, de quo non velit Spiritus sanctus immediate per se resolutionem dare, sed mediantibus aliis cum quibus consulatur. Et tunc donum consilii ad hoc movet, ut consulamus alios, et surgamus et ingrediamur civitatem (id est, non maneamus in solitudine, et singularitate nostra, sed communitatem consulamus) ut ibi dicatur nobis quid facere oporteat. Est enim considerandum quod donum consilii semper est ab instinctu Spiritus sancti, sed resolutio agendorum non semper traditur immediate cuilibet

a Spiritu sancto, sed mediantibus aliis, quibus vult, ut communicemus, et conferamus agenda, sicut Paulus: *Contulit evangelium cum his qui videbantur esse aliquid, ne forte in vacuum curreret, aut cucurisset,* ad Galatas II. Et tunc donum consilii movet nos a Spiritu sancto ad consulendum cum aliis, et hic est actus ipsius, et deinde ad acceptandum, et agendum quod bene fuerit visum: si autem in re certa et justa, et de se bona, licet ardua, et difficili nullum appareat legitimum impedimentum, tunc donum consilii interius movet ad acceptandum, et determinandum quod fiat, non propter tollendam dubitationem, vel incertitudinem rei, (quæ non datur) sed propter vincendam difficultatem, et infirmitatem subjecti, quod non debite applicatur. Non enim solum pertinet ad prudentiam, et rectum consilium judicare, aut consiliari de re (quod pertinet ad synesim, et eubuliam, virtutes adjunctas prudentiæ) sed etiam imperare, et applicare ad operandum, quod est maxime difficile in virtute prudentiæ. Unde cum donum consilii operetur loco prudentiæ, ipsique correspondeat, pertinebit ad ipsum non solum bene consiliari et judicare de agendis, sed etiam bene imperare, et applicare ad exequendum judicata.

XXI. Unde facto iudicio recto, et certo sublataque dubitatione ex parte rei consiliandæ, et agendæ (in quo aliquando est necesse alios consulere, et ad id movet donum consilii) restat difficultas pro imperando, et applicando ex parte subjecti, et ad hoc ipse homo se debet voluntarie movere, sicque interiori spiritu potest sufficienter duci, duciturque a dono consilii. Neque hoc est proprio spiritu duci contra stylum Ecclesiæ, quia hoc intelligitur, et procedit in his quæ credenda

sunt, et dijudicandis veritatibus, quæ proponendæ sunt aliis, seu in doctrinis approbandis, et aliis similibus dubitationibus, quæ tenent se ex parte ipsarum rerum. Cæterum in applicando se, et imperando executionem eorum, quæ certa sunt, et in quibus soluta est dubitatio, non est contra stylum Ecclesiæ, sed juxta ipsum, quod aliquis interiori instinctu moveatur, quia non potest a malo spiritu esse, quod instigat ad bonum quod certo, et indubitato bonum est, saltem certitudine morali.

XXII. At vero si dubitatio incidat primo modo, scilicet circa ipsam rem faciendam, an sit debitum et bonum eam facere, et an debitæ circumstantiæ concurrant; et quando de ipsomet interiori instinctu, et spiritu dubitari potest, an ex Deo sit, tunc donum consilii non movet immediate ad judicandum de re illa et ad determinandum in alteram partem, et multo minus ad exequendum, id enim temerarium esset, stante illa dubitatione, sed movet ad examinandum, et probandum an illud ex Deo sit, necne. Hæc enim est apostolica regula: *Nolite credere omni spiritui, sed probate spiritus si ex Deo sint,* 1 Joan. IV: et iterum 1 ad Thessalonicenses V: *Prophetias nolite spernere, omnia autem probate, quod bonum est tenere.* At hoc examen, et probatio regulariter debet fieri cum communicatione, et probatione aliorum, quia communiter illuminatio Dei fit dependenter ab aliis; inferiores enim illuminantur per superiores. Neque hoc est donum Spiritus sancti subijci virtuti prudentiæ, aut esse illi inferius, aut ab ea resolvi, quia qui judicant de istis revelationibus, aut veritatibus non judicare debent secundum humanas rationes prudentiæ, sed secundum regulas fidei cui subditur donum Spiritus sancti, a qua

regulari debet. Possunt etiam regulari secundum aliud donum Spiritus sancti, quod in uno excellentius invenitur, quam in alio. Si quæ vero rationes humanæ, aut theologicæ adhibentur ad istorum examen, sunt minus principaliter consideratæ, et solum deservientes ministerialiter ad melius explicandas res fidei, vel instinctum Spiritus sancti. Unde pro istis spiritualibus, et mysticis rebus examinandis, non solum scholastici adhiberi debent, sed etiam viri spirituales, et prudentes eloquii mystici, qui sciant de viis spiritus judicare, et discernere possint spirituum differentias.

XXIII. Et sic ad argumentum in tertia difficultate factum, patet solutio, quod donum consilii habet a Spiritu sancto certitudinem non quidem fidei, sed certitudinem prudentialem, licet fundatam in motione Spiritus sancti; de ratione autem hujus prudentialis certitudinis est, quod quando res ipsæ in se sunt dubiæ, et obscuræ, fiat probatio, et examen per alios, qui habent excellentius donum, aut melius penetrant, et intelligunt regulas fidei, quibus spirituales illæ viæ, ac motiones examinandæ sunt, et ad hoc ipsum examen movet donum consilii, quia in his dubiis regulariter Spiritus sanctus non dat consilium, et certitudinem interius sine dependentia ab aliorum examine, quia vult probari spiritus si ex Deo sint, et hoc ipsum velle probari, et examinari, et humiliter procedere, et non præsumere de se quod potest de omnibus disponere, ad donum consilii spectat, et maxime Dei consilium est, humilitatis, atque examinationis consilium. Unde non ducitur privato spiritu, sed examinato.

XXIV. Verum quidem est aliquando extra regulas ordinarias Spiritum sanctum movere aliquorum mentes ad aliquid agendum, quod

humanam superat prudentiam, etiam sine aliorum consilio, sicut quod Samson se occiderit, et quod aliquæ sanctæ virgines, aut martyres sponte in mortem irruerint. Sed hoc non potest certis regulis definirî, ipse enim Spiritus sanctus, qui movet ad id faciendum, etiam dat interiorem securitatem, et certitudinem de modo faciendi, sed valde oportet in hoc esse cautum, nec facile potest quis ductum proprium sequi, ne pro Spiritu veritatis præcipitur a spiritu erroris. Sequenda est ergo regulâ Augustini II de civitate, cap. XXVIII: « Qui audit non licere se occidere, faciat, si jussit cujus non licet jussa contemnere. Tantummodo videat, utrum divina jussio nullo nutet incerto. » Itaque ad sequendum interiorem spiritum, et consilium sine examine, et approbatione, et communicatione cum aliis (ordinarius enim modus quos movet Spiritus sanctus est per consilium cum examine, et communicatione aliorum) oportet perpendere, an mens, quæ a Spiritu efflatur sit serenata, et pacificata sine ullo nubilo passionis, aut furoris, eo quod: *Sapientia quæ desursum est primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, etc.* Jacobi III. Et ex his effectibus discernitur, an ex Deo sit. Et tunc tali pace, et serenitate fruens perpendat si relinquatur ei aliqua nutatio, aut obscuritas, aut fluctuatio circa illum spiritum, an ex Deo sit. Nam si aliquid nutationis, aut dubitationis cernit, dum est in sano vigilantique judicio, est signum, quod Deus non vult statim fieri, sed prius examinari. Ut autem sine examine fiat, debet Deus se solo supplere quidquid per examen deberet approbari, et ita debet relinquere mentem sic securam, et certam, quod nullo nutet incerto, ut possit id committi sine examine aliorum.

XXV. Si tamen aliquis velit persuadere aliis se habere spiritum Dei et ex tali spiritu loqui, non facile est credendus, sed semper omnia debent subijci examini sapientium, et spiritualium virorum, nec aliter acceptanda sunt in re gravi præsertim, et extraordinaria. Et quidem si agitur de doctrina publica, aut de re proponenda, et docenda in Ecclesia, non debet admitti quod aliquis doceat dicens se esse missum a Deo (aut habere revelationem Dei) nisi per miraculum aut expressum testimonium Scripturæ id probet, ut dicitur in capite Cum ex injuncto, de hæreticis. Si autem agitur non de doctrina, aut de aliquo, quod publice proponatur ad credendum, sed de aliqua re particulari, et privata, ut si aliquis admoneatur a viro probatæ vitæ, quod hoc vel illud ei succedet, aut quod Deus hoc vel illud jubet, tunc licet non obliget ad credendum, potest tamen deservire ad formandam prudentiam, et prudentialiter operandum attempta bonitate morali, et decentia rei, quæ proponitur, et attempta qualitate vitæ, et morum ejus qui proponit, et multo magis si plures in idem conspirent tamquam dictum a Deo, sine hoc quod se communicent, et sint probatæ vitæ. Si enim legimus a pluribus sanctis viris aliquos esse admonitos de hic quæ debebant agere, aut quod placebat Deo ut agerent, per revelationes a Deo factas, sicut S. Benedictus plura prædixit Tobie spiritu prophetico, et S. Catharina Senensis, S. Brigitta, S. Vincentius Ferrerius, S. Franciscus de Paula, alique plurimi, quæ in ædificationem aliorum profecerunt, neque tunc quando dicebantur prius examini plurium subiciebantur. Et antiqui prophetæ etiam sine miraculis multa dicebant regibus ut facerent ex divina jussione, quæ tamen attempta personæ qualitate, et rei dic-

tæ bonitate statim sine alio examine acceptabantur, ut cum rex Sedecias tulit Jeremiam abscondite (et sic sine examine prævio) in domum suam, et dixit: *Putasne est sermo a Domino? Et dixit: Est: et ait: In manus regis Babylonis traderis*, Jerem. XXXVII. Et cum ad vocem unius prophetæ Roboam, et omnis exercitus ejus omiserunt prælium facere cum filiis Israel II Paralip. XI. Et alia multa passim occurrunt in Scriptura, quæ etiam sine miraculis prophetabantur, et acceptabantur. Sed de his latius agere non est præsentis loci, sed in materia de fide, et de prophetia.

ARTICULUS VI.

Quid de donis pietatis, fortitudinis et timoris?

I. Ista dona correspondent parti appetitivæ, et correspondent virtutibus cardinalibus, quæ ad voluntatem et partem appetitivam pertinent. Sicut enim donum consilii correspondet prudentiæ, ita pietas religioni, et toti materiæ justitiæ, quæ est in voluntate; donum fortitudinis virtuti fortitudinis, quæ est in irascibili; donum timoris virtuti temperantiæ, quatenus ex timore Dei retrahitur homo a concupiscentiis carnalibus, juxta illud Psalm. CXVIII: *Confige timore tuo carnes meas, a judiciis enim tuis timui*: licet etiam donum timoris respondeat virtuti spei, quatenus primo et per se intendit reverentiam Dei ad vitandam ejus offensam, et reprimendam præsumptionem, quæ opponitur spei. Unde dicit S. Thomas 2-2, quæst. CXXI, art. II ad tertium: « Quod donum timoris principaliter quidem respicit Deum cujus offensam vitat, et secundum hoc